

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ

KATEDRA ŘÍZENÍ A SUPERVIZE V SOCIÁLNÍCH A
ZDRAVOTNICKÝCH ORGANIZACÍCH

Projekt diplomové práce

Předběžný název

**Mužský sexuální pracovník a jeho potřeby v kontextu sociálně-
zdravotnické služby**

Bc. Michaela Hykyšová

Číslo studenta: 704467

Imatrikulace: rok 2021

Vedoucí práce: Mgr. Dana Hradcová, Ph.D.

1. Formulace a vstupní diskuse problému

V České republice sexuální pracovník - muž, stojí povětšinou mimo standardní terénní sociální práci, tedy účinné techniky nabízení podpory zdravotních a sociálních služeb jsou teprve odhalovány. Cílem sociální práce v tomto kontextu je hledání cest ke snížení rizik spojených právě se sexuální prací, ochrany před nedobrovolnou prostitucí a respekt k dobrovolně zvolené práci sexuálního pracovníka. To je také hlavním posláním organizace, ve které působím jako sociální pracovník. Organizace ROZKOŠ bez RIZIKA, z. s. (dále jen R-R) je nestátní nezisková organizace založená v roce 1992 s cílem poskytování zdravotních a sociálních služeb osobám působícím v sexbyznysu. Zároveň si organizace klade za cíl předcházení rizikům spojeným s prací v této oblasti a jejich snížení. Svoji činností také chce přispívat k ochraně veřejného zdraví v ČR.

Organizace R-R rozšířila v roce 2020 cílovou skupinu, které nabízí své služby o mužské sexuální pracovníky, čímž reagovala na poptávku po zdravotních a sociálních službách zaměřených na tuto specifickou a obtížně dosažitelnou skupinu. Toto téma se stalo výzvou jak pro samotnou organizaci, ale zároveň reaguje i na společenskou zakázku v rámci přispívání k ochraně veřejného zdraví v ČR.

2. Teoreticko-metodologická východiska

Teoretické východisko výzkumného problému v diplomové práci bude vycházet z přístupu pro-sex work, tedy sexuálního pozitivismu. Vycházím z předpokladu, že k transakci sexuální služby za odměnu probíhá konsensuálně (Gerassi 2015, Ferguson 1984). Záměrem není přístup k sexuální práci jako sociálně-patologickému jevu, přestože je zřejmé, že se v této oblasti objevují (Bimbi, 2007). Bimbi ve své práci poukazuje na fakt, že mnoho mužů aktivních v sexbyznysu byli jako účastníci výzkumu často selektováni z prostředí, které mohlo přispět k vnímání souvislosti sociálně-patologických jevů s prostitucí, tedy z prostředí ulice.

Jestliže jsou sexuální pracovníci vystaveny stigmatizaci, jak jsou potom vnímáni muži vykonávající obdobnou činnost? Janebová (2014) poukazuje na nutnost sebereflexe při sociální práci s určitými skupinami. Častá asociace ve spojení s mužskými sexuálními pracovníky je jejich automatické zařazení do kategorie MSM (muži mající sex s muži), tedy se předpokládá, že jsou homosexuální orientace. Má dosavadní zkušenost je však jiná a

většina mužů, se kterými pracuji se identifikují jako heterosexuální, případně bisexuální. Ostatně tuto pestrost potvrzuje výzkum Johnson a Weiss (2014), který ve vzorku respondentů (sexuálních pracovníků) uvádí, že většina se identifikovala jako heterosexuální či bisexuální.

Je bezesporu přínosné se, v rámci efektivního sociálního a zdravotního poradenství, vyvarovat předjímání v souvislosti s typem nabízené služby, a proto je důležité zjišťovat, jaké potřeby sexuální pracovníci mají přímo od nich samotných. Jako poskytovatelé služeb můžeme mít určité představy, jak by naše služby měly vypadat. Co když se ale potřeby našich klientů s tímto neseťkávají? Pro rozvoj strategie je nutné maximálně pochopit postoje současných klientů k R-R a nabízeným službám.

Cílem práce je zjistit, jaké jsou motivace mužských sexuálních pracovníků ke využívání zdravotně-sociálních služeb organizace R-R. Následná komparace dosavadních zkušeností mužských sexuálních pracovníků s R-R a zhodnocení ve vztahu k očekávání potenciálních klientů. Poznání toho, co klienti chtějí a co v R-R nacházejí, může posloužit k vypracování souboru doporučení pro zlepšení jak terénní, tak střediskové sociální práce s muži, co mají zkušenosti s prací v sexbyznysu. Výstupem by měl být materiál, který může posloužit k vytvoření ucelené metodiky práce s mužskými sexuálními pracovníky pro účely organizace R-R.

Logan (2010) uvádí, že mužský sexuální pracovník nabízí služby hned několika skupinám (mužům, kteří se identifikují jako gay, mužům - heterosexuálům, ale i heterosexuálním párům a ženám), což konfrontuje koncept maskulinity, genderu, ale i samotné sexuality. Tato skupina je velmi specifická a nelze na ni uplatňovat postupy a metody, běžně používané ve standardní sociální práci. Práce se bude věnovat popisu /rozboru situace mužských klientů poskytujících sexuální služby, kteří využívají služeb R-R a zároveň zjišťovat, jaké jsou jejich další potřeby a očekávání, na které by mohla reagovat organizace R-R. Výzkum si klade za cíl snižovat rizika spojená s prací v sexbyznysu tím, že bude pružně a efektivně reagovat na potřeby klientů.

Cenné zdroje představují především zkušenosti zahraničních organizací dlouhodobě pracujících s touto cílovou skupinou (HOPS Healthy Options Project Skopje, PION Norge, Espace). Jelikož se momentálně podílím na její přípravě Evropské mezinárodní konference, která bude pojednávat o mužské sexuální práci, vznikne zde unikátní prostor pro sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe. Tato konference proběhne v Praze v červnu 2023 a organizuje ji právě R-R.

Disertační práce pod vedením Petra Weisse pojednávající o duševním zdraví mužských prostitutů (Johnson, Weiss 2014) ukazuje souvislost deprese a úzkostí spjaté s heterosexuální orientací sexuálního pracovníka poskytujícího služby homosexuální klientele. V rámci výzkumu by mohlo být zajímavé toto zjištění konfrontovat a je to oblast, na kterou můžou služby R-R efektivně reagovat např. terapeutickými službami.

Výzkum Uholyeva a Pitoňák (2022) zase přináší vhled do aktivity provozované MSM a tou je chem-sex. Současně však není jasné, jestli muži poskytující sexuální služby chem-sex nabízejí svým zákazníkům a jaká rizika to pro ně představuje. Siegel a kol. (2022) se ve výzkumu věnovali otázce stigmatizace a jakým způsobem se vnímání sexuální práce vykonávané muži mění. Sociální stigma je častým tématem v poradenských službách R-R, je však patrné, že má jinou dynamiku než u žen. Ráda bych doplnila současný stav poznatků o studii, která by u mužských sexuálních pracovníků využívajících nabídku zdravotnicko-sociálních služeb R-R, zjišťovala i jejich další potřeby.

Sociálně-právní poradenství a edukace o pohlavně přenosných infekcích má jinou charakteristiku a dynamiku než v práci s ženami a jsou zde patrné rozdíly v nepříznivých sociálních situacích (muži obvykle neřeší problém samoživitelství). V diplomové práci se budu věnovat hned několika oblastem jako:

- Popis pracovního prostředí, ve kterém působí mužští klienti R-R
- Potřeby a důvody k využití nabízených zdravotních a sociálních služeb, zájemců o služby v R-R.
- Rešerše současných dostupných zdravotnických a sociálních služeb na území ČR (služby prevence a léčby)
 - Specifika a překážky v navazování kontaktu a ve využívání zdravotnických a sociálních služeb v R-R (služby se poskytují nejčastěji v hybridní formě)
 - Příklady dobré praxe v zahraničním kontextu (Evropské organizace dlouhodobě pracující s muži)

Výsledná data mohou posloužit jako východisko k vytvoření metodiky oslovování cílové skupiny sexuálních pracovníků a “ušít” nabídku služeb na míru novým klientům, a to na základě zjištění a doporučení od spolupracovníků/účastníků výzkumu. Dosavadní oslovování s nabídkou služeb i monitorování cílové skupiny nemá v organizaci R-R jednotný koncept, a samotné pobočky ani jednotlivé pracovnice nepostupují stejně. Výsledkem je často zdlouhavá a nedostatečně práce při oslovování této skupiny i při následné přímé péči. Ne všechny krajské pobočky disponují dermatovenerologickou ordinací a bude potřeba služby

přizpůsobit dostupným podmínkám daného regionu. Pracuji s předpokladem, že regiony zřejmě nebudou řešit totožné záležitosti. Pohraniční regiony budou mít zřejmě jinou skladbu klientů než Praha, některé regiony nebudou mít mužské klienty žádné. Záměrem je však optimalizovat služby tak, aby měly srovnatelnou úroveň.

3. Metodologie výzkumu

Hlavní výzkumnou otázkou diplomové práce je *“Jaké jsou potřeby mužských sexuálních pracovníků a jak na ně může organizace R-R reagovat?”*

Budu zkoumat oblast, kde chybějící znalosti v přístupu k mužům jako sexuálním pracovníkům, brání vývoji efektivní a cílené práce. V rámci organizace se nedaří efektivně oslovit muže a práce je pomalá. Zaměření na motivaci mužů pro vstup do sexbyznysu a následně také využití služeb R-R u stávajících klientů by mohlo odhalit jejich preference a představy. Jako poskytovatelé zdravotních a sociálních služeb máme přibližnou představu, co cílová skupina potřebuje, realita však může být jiná.

Organizace je momentálně v procesu samotného definování, “kdo” je jejím konkrétním klientem a kdo se cítí být jejím klientem. O úplatu často muži žádají nepřímo. Výzkum bude zaměřen na muže, kteří služeb R-R využívají nebo v minulosti využili. Společným jmenovatelem tedy je tedy plnoletý muž, který byl/je v kontaktu s R-R a má zkušenost s prací v sexbyznysu.

Služby pro muže jsou momentálně nastavené a nabízené ve obdobné formě jako ženám. Současná praxe v organizaci však ukazuje, že je nutné tento přístup zrevidovat a zaměřit se na specifika této cílové skupiny. Rozdíly ve využívání zdravotnických či sociálních služeb mezi muži a ženami jsou patrné. V rámci komplexní preventivní zdravotnické prohlídky je vhodné motivovat muže, aby využili možnosti například dermatovenerologického vyšetření uretry (stěru z močové trubice). Toto vyšetření je pro muže nepříjemné a nedaří se efektivně motivovat tuto skupinu tak, aby službu využila. Chovají se rizikově (nechrání se při orálním styku), a tak není efektivnější rovnou odběr žilní krve než využití rychlotestu z kapilární krve? Využili by spíše možnosti odevzdání vzorku moči? Má odběr proběhnout v terénu nebo v ordinaci? Na tyto otázky se pokusím hledat odpovědi v rámci svého výzkumu.

Výzkum bude zjišťovat jak se respondent o službách R-R dozvěděl, jak probíhal první kontakt (online či osobně), jak probíhala první návštěva samotné poradny, jaká je motivace

služby využít opakovaně, co by si přál využít a zrovna nemohl, případně jestli by služby doporučil někomu jinému.

Pro sběr dat jsem zvolila kvalitativní metodu, jelikož mám zájem o hlubší pochopení potřeb a motivace uživatelů služby. Pojem sexuální služba bude v práci pojímán široce, nebude se jednat pouze o muže, kteří poskytují samotný sex. Bude zahrnovat i erotické maséry, striptease tanečnický, ale i pornoherce. Sexbyznys je širokým pojmem, který se dynamicky rozvíjí i v souvislosti s online prostředím. V současnosti organizace R-R poskytuje služby zhruba 50 mužům napříč ČR. Není však jasné, kolik jich bude ochotno se výzkumu zúčastnit. I proto si ponechávám prostor pro metodu snowballingu, kdy by se počet mohl zvýšit.

Výzkum bude veden s použitím polostrukturovaných rozhovorů s vybranými respondenty (Hendl, 2008), což jsou současní klienti využívající zdravotní a sociální služby organizace R-R. Vzorek bude pravděpodobně malý, nicméně jelikož mám dobře navázaný vztah s respondenty, mohu si dovolit jít v rozhovoru více do hloubky. Rozhovory budou nahrávány a následně analyzovány pomocí metodou otevřeného kódování (Strauss, Corbinová, 1999) a analyzovány kombinací induktivní a deduktivní metody dle Novotná a kol. (2019). V získaných datech budu hledat faktory, které pozitivně či negativně ovlivňují vstup do služby R-R. O tématu sexbyznysu mám přehled a sleduji současné naše i zahraniční trendy. Zároveň mám já sama pevně zakotvený neutrální přístup k sexbyznysu a neostýchám se navazovat rozhovor na téma sexuality. Proto si mohu dovolit v rozhovoru částečnou volnost, kterou právě nabízí metoda polostrukturovaného rozhovoru. Zkoumaný vzorek budou tvořit stávající i klienty všech poboček R-R, kteří budou ochotní se výzkumu zúčastnit.

Pražská pobočka, kde působím, nyní využívá služeb zhruba 10 mužů, ostatní pobočky po ČR uvádí podobné, spíše nižší čísla. Klienty pražské pobočky bych oslovila osobně telefonicky, jelikož se jedná o muže, které jsem měla v přímé péči. Klienty ostatních poboček bych ráda oslovila prostřednictvím jejich klíčových sociálních pracovníků. V současnosti mám jednoho pouličního klienta, kterého bych mohla oslovit v rámci nočního terénu. Záměrem je oslovit co nejvíce mužů v péči R-R napříč všemi pobočkami, výzkum by mohl také podhalit regionální rozdíly, co se týká preferencí a služeb. Předpokládaný počet respondentů je 10-15. Někteří respondenti jsou mými bývalými klienty, tedy se s nimi osobně znám. Nedomnívám se však, že by tato skutečnost mohla nějak výzkum ovlivnit. Přímá práce s tímto typem klientů je obvykle nepříliš častá a spíše než poradenství, využívají zdravotní služby. Kontakt

tedy není nikterak intenzivní, na základě čehož si nemyslím, že by respondenti měli potřebu svoje zkušenosti se službou interpretovat tak, aby mě potěšili. 4. Etika výzkumu

Především je nutné si uvědomit, že organizace R-R se zavazuje vůči svým klientům, že nebude jejich osobní údaje poskytovat žádné třetí straně, ani pro jiné účely než v kontextu samotné služby. Z toho důvodu bude nutné z mé strany nejdříve požádat o spolupráci klíčové sociální pracovnice, aby potenciálně sdílné klienty samy kontaktovaly s nabídkou jejich účasti na výzkumu.

Samozřejmostí je informovaný souhlas od respondenta. Jednotliví respondenti budou anonymizováni pod číslem, aby nemohlo dojít k jakékoliv identifikaci, jelikož je diplomová práce přístupná veřejnosti. Respondentům bude tato skutečnost vysvětlena.

Zjištěné informace následně mohou být porovnány se současnou metodikou práce organizace. Moje role ve výzkumu je sociální pracovník, t. č. na rodičovské dovolené. Jelikož se momentálně v rámci své práce v organizaci nezaměřuji na přímou práci s klienty, z toho důvodu bude potřeba z mé strany zajistit dobrou spolupráci se zmíněnými klíčovými sociálními pracovníky a zdravotníky. V tomto směru neočekávám zásadní problémy, jelikož jsem jeden z hlavních iniciátorů interní pracovní skupiny, která řeší otázku mužských klientů v R-R. Jsem v aktivním kontaktu se všemi pobočkami.

Hlavní riziko výzkumu pro mě představuje možná hrozba, že klienti nebudou ochotni do výzkumu vstoupit z důvodu strachu odhalení jejich identity. Dalším potenciálním rizikem může být fakt, že sami respondenti nebudou vědět, co vlastně potřebují.

Je zde možný prostor pro motivaci formou finančního příspěvku, nicméně to mě jako výzkumníka a zároveň i zaměstnance organizace staví do nelehké role. I to bude předmětem vyjednávání s managementem. Domnívám se však, že vysvětlení respondentům, že se mohou aktivně zapojit do vytváření služby určené přímo pro ně, může být silným motivačním faktorem k účasti na výzkumu.

Výsledkem diplomové práce by měl být vhled do komunity mužských sexuálních pracovníků a kde a jakým způsobem se protíná s jejími potřebami současně poskytovaná sociálně-zdravotnická služba. Získané informace můžou sloužit jako cenný podklad pro tvorbu nové metodiky práce v organizaci R-R.

Seznam předběžných použitých zdrojů:

BIMBI, David. Male Prostitution: Pathology, Paradigms and Progress in Research. *Journal of homosexuality*. (2007) 53. 7-35. 10.1300/J082v53n01_02.

CHARVÁTOVÁ, L. (2005) Prostituce a správně právní aspekty. Brno

FERGUSON A, PHILIPSON I, DIAMOND I, QUINBY L, VANCE CS, SNITOW AB.

Forum: The feminist sexuality debates. *Journal of Women in Culture and Society*.

1984;10(1):106–125.

GERALD, Curtis Michael Jr., University of Nevada, Las Vegas: Sex Worker and Proud: A Phenomenological Study of Consensual Sex Workers' Lives (2017)

GERASSI L. A Heated Debate: Theoretical Perspectives of Sexual Exploitation and Sex

Work. *J Sociol Soc Welf*. (2015) Dec;42(4):79-100. PMID: 26834302; PMCID:

PMC4730391.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál (2008)

ISBN 978-80-7367-485-4.

JILICH D., ZÁHUMENSKÝ J., VAŇOUSOVÁ D. Základy moderní venerologie (2015)

978-80-7345-429-6

JANEBOVÁ, Radka. Pojetí norem v sociální práci a specifika sociální práce s rizikovými skupinami, Hradec Králové (2014)

JOHNSON, M., WEISS, P. (2014). Mental Health and Sexual Identity in a Sample of Male

Sex Workers in the Czech Republic. *Medical science monitor: international medical journal*

of experimental and clinical research. (2014.) 1682-1686. 10.12659/MSM.891092.

LOGAN, T. Personal Characteristics, Sexual Behaviors, and Male Sex Work: A Quantitative

Approach. *American Sociological Review*, vol. 75, no. 5, [American Sociological

Association, Sage Publications, Inc.], (2010), pp. 679–704

MALINOVÁ, H.; POLÁKOVÁ, J.; ŠÍDOVÁ, L. Ze sexbyznysu na trh práce. Brno. (2014)

MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J., eds. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: 124 Portál, (2005) ISBN 80-7367-002-X

NOVOTNÁ, H., a kol., Metody výzkumu ve společenských vědách. Praha: Portál. (2019) ISBN: 978-80-7571-025-3.

SIEGEL K., SUNDELSON, A.E., MEUNIER, É. *et al.* Perceived Stigma and Stigma Management Strategies Among Online Male Sex Workers. *Arch Sex Behav* 51, 2711–2730 (2022). <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02266-4>

STRAUSS A., CORBINOVÁ J., Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie, Brno : Albert ; Podané ruce, (1999)

ŠUJANOVÁ, A., Prostituce chlapců a mladých mužů v Praze a Berlíně. (2012). Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta

UHOLYEVA X, PITOŇÁK M., Chemsex users in Czechia: EMIS survey. *Cent Eur J Public Health*. 2022;30(2):86-92. doi: 10.21101/cejph.a6923. PubMed PMID: 35876596.

WEISS, P. Sexuologie. Praha: Grada, (2010). ISBN 978-80-247-2492-8.

Ostatní zdroje:

Film Mandragora (1997), ČR

Film Sauvage (2018), FR

Seznam organizací URL:

<http://www.pion-norge.no>

<https://hops.org.mk/en/home/>

<https://espacep.be>

